

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

137:1 • 2017

Japan

LISA HELLMAN*

Tokyo universitet

Här erbjuds en kort utblick över nationsgränserna, och en inblick i den japanska historieforskningen just nu. Med nära kopplingar till östasiatiska, nordamerikanska såväl som europeiska kollegor, och en egen tradition av historieskrivning, utgör Japan ett spännande exempel på vad internationalisering kan betyda.

Fältet är först och främst slående produktivt. Japan har 127 miljoner invånare, flera historiska tidskrifter, och en stor både vetenskaplig och populär marknad. De största akademiska historiska tidskrifterna har ungefär samma omfång som ett häfte av *Historisk tidskrift* i Sverige, men de flesta ges ut varje månad.

Den här essän bygger på de senaste årgångarna av tio ledande historievetenskapliga tidskrifter i kombination med *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* ("Retrospektiv och framåtblick"), en årsbok från *Shigaku zasshi* ("Historievetenskaplig tidskrift"), som sammanfattar och diskuterar det senaste årets forskning.¹ Jag har begränsat mig till de tidskrifter och böcker som ges ut på japanska, inom Japan, för en japansk publik och som är skrivna av forskare aktiva vid japanska universitet.

* Fil. dr i historia vid Institute for Advanced Studies on Asia, Tokyo universitet

1. *Keizaishi kenkyū* [Ekonomisk-historisk forskning]; *Nihonshi kenkyū* [Forskning om japansk historia]; *Shigaku zasshi* [Historievetenskaplig tidskrift]; *Rekishi kenkyū* [Historisk forskning]; *Nihonshi* [Japansk historia]; *Kokuritsu rekishi minzoku hakubutsukan kenkyū hōkoku* [Forskningsrapport från nationalmuseumet för japansk historia]; *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick]; *Shakai keizai shigaku* [Samhälls- och ekonomisk-historiska studier]; *Shakai bunka shigaku* [Samhälls- och kulturhistoriska studier]; *Shakai gakubu* [Samhällsvetenskapliga studier]; *Nihon rekishi* [Tidskrift för japansk historia].

Forskningspresentationernas form

I Japan liknar tidskrifterna sina europeiska motsvarigheter. Det är inte konstigt: den här publikationsformen importerades, tillsammans med metoder för historisk forskning, samtidigt som ämnet professionaliserades. Den äldsta tidskriften, "Historievetenskaplig tidskrift", har getts ut sedan 1889.² *Nihon rekishi* ("Tidskrift för japansk historia"), har ett brett anslag. Året inleds med att ett 30-tal historiker väljer tre böcker var från det senaste året.³ Tidskriften är dock typisk för Japan i fråga om det utrymme den bereder för nyheter om museér, arkiv och källor. En gång i halvåret presenteras kommande utställningar på nationella museér och utställningshallar. Muséernas egna tidskrifter, till exempel *Kokuritsu rekishi minzoku hakubutsukan kenkyū hōkoku* ("Forskningsrapport från nationalmuseet för japansk historia"), har relativt stort genomslag. Varje nummer av "Tidskrift för japansk historia" innehåller "En promenad genom arkiven" där ett visst arkiv lyfts fram – på grund av nytillskott, ombyggnad eller av något annat skäl. Varje nummer inleds dessutom med en reproduktion av en källa, med en kontextualisering och ibland också en transkribering.⁴

Den tydligaste skillnaden mellan de japanska tidskrifterna och de svenska är att de antingen är inriktade på nationell historia eller historia i allmänhet – en åtskillnad som görs redan i grundskolan, där man kan välja att inrikta sig på endera, eller båda. Flera tidskrifter är specialiserade på historia utifrån en nationell ram, till exempel koreansk historia. Andra är inriktade på historia i allmänhet, och dessa inkluderar verkligen artiklar som sträcker sig bortanför landets gränser, vars enda koppling till Japan är det språk de är skrivna på. De publicerar inte uteslutande nationell forskning under en förespeglning att vara generell. Samtliga tre nummer av *Shakai keizai shigaku* ("Samhälls- och ekonomisk-historiska studier") under år 2015 innehöll artiklar som gick utanför Japans gränser: bland annat behandlades filippinska hälsoreformer, nordamerikansk inkomstskatt och ett fideikommiss i Brandenburg.⁵

2. Curtis Anderson Gayle, "The World of Modern Japanese Historiography: Tribulations and Transformations in Historical Approaches", i Prasenjit Duara, Viren Murthy & Andrew Sartori (red.), *A Companion to Global Historical Thought* (West Sussex 2014) s. 215–219.

3. "Watashi no osusume [Min rekommendation]", *Nihon rekishi* [Tidskrift för japansk historia], 812:1 (2016).

4. *Nihon rekishi* [Tidskrift för japansk historia].

5. *Shakai keizai shigaku* [Samhälls- och ekonomisk-historiska studier], 81:1 (2015), 81:2 (2015), 81:3 (2015).

Majoriteten av artiklarna och de böcker som recenserar i dessa redan nämnda, och andra, tidskrifter fokuserar dock på Japan. Bland studier av andra länder dominerar Kina stort. Det beror på flera saker, inte minst Kinas historiska och nutida politiska inflytande och de starka kulturella banden mellan länderna. En annan anledning till det starka forskningsfältet i kinesisk historia är språklig; den historiker som arbetar med japansk äldrehistoria är betjänt av att lära sig läsa den japanska som är skriven med kinesiska tecken, hellre än med något av japanskans två stavealfabet, vilket öppnar upp för att även kunna läsa kinesiska källor.

En annan skillnad är hur närvarande arkeologiska studier är, i avseende på både betydelsen av metoder och i fråga om äldre historia. Resultat från utgrävningar och föremål från museisamlingar används med självklarhet som vetenskapliga argument, vilket jag tror är ett skäl till att den materiella vändningen inte har märkts av lika stort här som i Europa. Ett exempel är i aprilutgåvan av *Nihonshi kenkyū* ("Forskning om japansk historia") från år 2015 där en artikel diskuterar vad de senaste utgrävningarna av adelsmannen Fujiwara Yoshimis (813–867) palats säger om det japanska skriftspråkets utveckling.⁶ Kopplingen till arkeologi syns också på den långa tidsperiod som behandlas. I "Retrospektiv och framåtblick" har forntida historia en egen avdelning i sammanfattningen av forskning inom japansk historia. I sammanfattningen av forskning om andra regioner är däremot antiken den tidigaste historiska epok som studeras.⁷

Tematiska trender

Det går att urskilja speciellt två trender under de senaste åren: globalhistoria och genushistoria. Att globalhistoria framhålls speglar entusiasmen inför ämnet, inte mängden projekt. Bland de senaste årens böcker och artiklar är studierna med globalhistorisk inriktning få.⁸ I nuläget finns två starka forskningsmiljöer, vid Osaka respektive Tokyo univer-

6. Yoshihiro Marukawa, "Heiankyō ukyō sanjōichibō rokuchō (Fujiwara Yoshimi-tei) shutsudo no kana bokusho doki o megutte [Om lergods med Kana-tecken skrivna med svart bläck utgrävda i ett distrikt i den gamla huvudstaden Heian (Fujiwara Yoshimi palats)]", *Nihonshi kenkyū* [Forskning om japansk historia] 639:11 (2015) s. 47–72.

7. *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 122:5 (2013), 123:5 (2014), 124:5 (2015), 125:5 (2016).

8. Makoto Satō, "Sōsetsu [Allmänna anmärkningar]", *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 124:5 (2015) s. 1–5; Toshiyuki Chiba, "Reikishi riron [Historisk teori]", *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 125:5 (2016) s. 6–10.

sitet. Globalhistoria har pekats ut som en framtida trend om och om igen, men faktum är att de japanska globalhistorikerna har varit aktiva i över tio år.⁹ Snarare än att vara på frammarsch kan man konstatera att inriktningen är etablerad och aktiv, men den visar inga tecken på att växa sig så stor att den tar över fältet – eller ens på att finnas vid alla universitet. Det ges ut nya globalhistoriska verk varje år. Det vanligaste är samlingsvolymen kring ett större tema, där det framför allt är introduktionen som betonar det globalhistoriska större sammanhanget. Typiska exempel inkluderar Shin Nishida och Tōru Umezakis bok om revolutionsåret 1968 ur ett globalt perspektiv, också Hidemichi Kawanishi och Kenji Namikawas *Gurōbaru hisutori to shite no '1968-nen' sekai ga yureta tenkanten tankōbon* ("En bild av japansk historia mitt i globaliseringen – regionala liv under det långa 1800-talet, och Globalhistoria och Östasiatisk historia"), redigerad av Masashi Haneda.¹⁰

Dessa antologier passar in i den omvärdering av Asiens plats i historien, och asiatiska forskares roll, som sker på Östasiatiska universitet. Världshistoria ingår i de nationella kursplanerna på grundskolenivå sedan 1949. Läroböckerna och de standardiserade proven har länge begränsat denna till en eurocentrisk historia med antiken i Grekland och Rom, medeltiden i Europa – med ett snabbt nedslag i Kina – renässansens med fokus på Sydeuropa, upplysningen och industrialiseringen med fokus på Västeuropa, och 1900-talets historia med ett allt större fokus på USA. Det är inte konstigt att det här inte självklart ses som den mest relevanta berättelsen för att förstå Östasiens utveckling. Allt fler hänvisar till Takeshi Hamashita, som förklarar historien utifrån Wallersteins världssystemmodell – att världens regioner skapas och förändras genom att ha ojämlika relationer med varandra – med den skillnaden att den östasiatiska kultursfären står i centrum.¹¹ På Tokyo universitet drevs

9. Hisao Komatsu, "Sōsetsu [Allmänna anmärkningar]", *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 122:5 (2013) s. 1–5; Shigeru Akita, "World History and the Emergence of Global History in Japan", *Chinese Studies in History*, 43:3 (2010) s. 84–96.

10. Shin Nishida & Tōru Umezaki (red.), *Gurōbaru hisutori to shite no '1968-nen' sekai ga yureta tenkanten tankōbon* [År 1968 som globalhistoria: vändpunkten som skakade världen] (Tokyo 2015); Hidemichi Kawanishi & Kenji Namikawa (red.), *Gurōbaru-ka no naka no nipponshi-zō – 'chōki no jūkyū seiki' wo ikita chiiki* [En bild av japansk historia mitt i globaliseringen – regionala liv under det långa 1800-talet] (Tokyo 2013); Masashi Haneda (red.), *Gurōbaru hisutori to higashi ajia shi* [Globalhistoria och östasiatisk historia] (Tokyo 2016).

11. Norihisa Yamashita, "Rekishi riron [Historisk teori]", *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 124:5 (2015); Se Giovanni

2009–2014 projektet "Att skriva världens historia sett från Asien", en vinkel som Osakaforskaren Shigeru Akita själv argumenterat för under många år.¹² I stället för att se sin nationella historia som ett komplement till den eurocentriska berättelsen, finns en vilja att skriva fram narrativ som fokuserar på Östasien.

Genushistoria må framhållas som en trend, men den har haft svårt att få luft under vingarna. Makoto Satō framhöll genushistoriens framsteg år 2015, men det var i jämförelse med den undanskymda roll den dittills haft.¹³ Böckerna och artiklarna med ett uttalat genushistoriskt fokus är få jämfört med i Sverige. Genushistoria tolkas här i Japan ofta i praktiken som att visa på närvaron av kvinnor. Under 2014 gavs det ut två böcker i serien "En omläsning av historien", nämligen *Rekishi wo yomukaeru jenda kara mita sekaishi* ("Världshistorien sedd utifrån genus") respektive *Rekishi wo yomukaeru jenda kara mita nihonshi* ("Den japanska historien sedd utifrån genus"). Båda var tänkta som komplement till de generella historiska läroböckerna, och fick viss uppmärksamhet.¹⁴ Trots insiktsfulla inledningar består båda böckerna av berättelser om kända eller inflytelserika kvinnor under olika historiska epoker; de målar upp en parallell, komplementär historia som inte påverkar de huvudsakliga händelserna. Som en integrerad del av forskningen är genushistoria långtifrån en självklarhet.

Jämsides med dessa finns teoretiska trender som känns igen från Europa. Norihisa Yamashita uppmuntrar historiker som skriver objektens historia utifrån nätverksteori och Bruno Latour.¹⁵ "Historievetenskaplig tidskrift" hade i sin majutgåva 2015 en presentation av det teoretiska

Arrighi, Takeshi Hamashita & Mark Selden (red.), *The Resurgence of East Asia, 500, 150 and 50 Year Perspectives* (London & New York 2003).

12. Presentation av projektet "Eurasia in the Modern Period: Towards a New World History", <<http://haneda.ioc.u-tokyo.ac.jp/english/eurasia>> (30/5 2016); Shigeru Akita "Ajia kara mita gurōbaru hisutori: 'Chōki no 18 seiki' kara 'Higashijia no keizaiteki saikō' e [Asien sett utifrån globalhistoria: Från 'det långa 1700-talet' till 'Östasiens ekonomiska återhämtning']", *Shakai keizai shigaku* [Samhälls- och ekonomisk-historiska studier] 81:1 (2015) s. 127–129.

13. Makoto Satō, "Sōsetsu [Allmänna anmärkningar]", *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 124:5 (2015) s. 1–5.

14. Miho Mitsunari, Toshiko Himeoka & Masako Kohama (red.), *Rekishi wo yomukaeru jenda kara mita sekaishi* [En omläsning av historien: Världshistorien sedd utifrån genus] (Tokyo 2014); Noriko Kurushima, Hiroko Nagano & Tamae Osa (red.), *Rekishi wo yomukaeru jenda kara mita nihonshi* [En omläsning av historien: Den japanska historien sedd utifrån genus] (Tokyo 2014).

15. Norihisa Yamashita, "Rekishi riron [Historisk teori]", *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 124:5 (2015) s. 6–10.

fältet kring känslornas historia, med koppling till William Reddy, Barbara Rosenwein och olika europeiska forskare, i synnerhet inom det tyska fältet.¹⁶ Rumslighet har också getts uppmärksamhet: "Tidskrift för japansk historia" hade i november 2015 ett helt temanummer om rummets betydelse för politisk interaktion.¹⁷ Den teoretiska utvecklingen inom historieämnet är inte stark, utan inspiration tas från andra ämnen, och andra länder – just som i Sverige.

Den huvudsakliga forskningsådran

Även om global- och genushistoria, liksom nya teoretiska vändningar, ges uppmärksamhet är de en minoritet av studierna. Det huvudsakliga forskningsfokuset ligger på politisk, administrativ och juridisk historia. Där finns ett smörgåsbord av detaljerade studier, och oavsett inriktning är det vanligt att först och främst använda traditionella officiella källor som just lagar, förordningar och kommunikation med den centrala administrationen, kejsarens eller shogunens, eller bådas.

Historikernas fokus, deras metoder och vilka teman som dominerar kan kopplas till ämnets lokala historia. Japan har en 1 500-årig tradition av att skriva historia, ända sedan de officiella statsnarrativen från 600-talet. På 1600-talet hade det blivit norm för historikerna att både referera till vilka källor de använt, och diskutera hur de tolkade dem. I slutet av 1800-talet förändrades både forskningen och utbildningen efter europeisk och nordamerikansk modell, och i synnerhet den tyska skolan fick stort genomslag; den fungerade väl med de etablerade normerna. Historiematerialismen växte sig stark samtidigt som historieämnet utvecklades, men undertrycktes under den fascistiska regimen. Efter andra världskriget fick den ett starkt uppsving, och den har fortfarande ett tydligt inflytande, i synnerhet inom ekonomisk historia och på vissa lärosäten.¹⁸

16. Noriko Morita, "Kanjō shi o kangaeru [Att tänka på känslornas historia]", *Shigaku zasshi* [Historievetenskaplig tidskrift] 125:3 (2016) s. 39–57.

17. *Nihonshi kenkyū* [Forskning om japansk historia] 634:6 (2015).

18. Masayuki Satō, "A Social History of Japanese Historical Writing", i José Rabasa, Masayuki Satō, Edoardo Tortarolo & Daniel Wool (red.), *The Oxford History of Historical Writing: Volume 3: 1400–1800* (Oxford 2012) s. 86–93; Gayle (2014) s. 213–222; Keynote av Osamu Saitō, "A very brief history of Japan's Economic and Social History Research", <http://www.wehc2015.org/pdf/History_of_economic_and_social_history_in_Japan.pdf> (22/4 2016).

Masayuki Satō, specialist på japansk historiografi, betonar hur dessa utländska influenser hela tiden mötte en inhemsk tradition, som i sin tur var nära kopplad till den kinesiska historieskrivningen. Den grundläggande skillnad han framhåller är att i Europa låg fokus på att förstå hur det var, att återskapa historien genom källorna; i Japan handlade det snarare om att förmedla och återskapa källorna själva, och sätta sig i relation till dem. I dag, menar han, har dessa inriktningar dels fortsatt att existera parallellt, dels smält samman till en modern japansk forskningsnorm.¹⁹ Det märks på de teman som behandlas, som intresset för politisk och administrativ historia, liksom den vikt som ges vissa historiska aktörer. I synnerhet kulturell, intellektuell och politisk historia skrivs kring nyckelpersoner.²⁰ Ett exempel är "Tidskrift för japansk historia", som i ett nummer har inte bara en utan två artiklar om den japanske politikern Taisuke Itagaki (1837–1919).²¹

Traditionen påverkade också metoderna. Närläsning av källor och textkritik av enskilda texter har en framträdande plats, och textkritiska återutgivningar av källor ges jämförelsevis mycket resurser.²² En annan sorts tillgängliggörande är översättning: ett slående antal akademiska böcker översätts till japanska, oftast av historiker. Det ger status och även forskningsmeritering att översätta vetenskapliga verk. De senaste årens artiklar innehåller många källnära läsningar, med diskussioner om texternas genealogi, men visar ganska lite intresse för att integrera europeiska sociologiska teorier. Längre teoretiska diskussioner kan snarare uppfattas som ett utanpåverk. Här finns givetvis stora skillnader mellan forskare: en del är mycket teoretiskt insatta och intresserade och "Retrospektiv och framåtblick" har alltid en diskussion av det senaste

19. Masayuki Satō, "Historiography and Historical Thought: East Asia", i Neil J. Smelser, Paul B. Baltes (red.), *International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences*, Vol. 10 (Amsterdam 2014) s. 6776–6782.

20. Satō (2012) s. 80.

21. Takanori Nakamoto "Itagaki Taisuke no tennō kazokukan to seitō shidō no tenkai [Taisuke Itagakis utveckling av partiledningen, och utsikterna för kejsaren och adeln]", *Nihonshi kenkyū* [Forskning om japansk historia] 64:2 (2016) s. 120–144; Misa Sanabe "Shoki gikaiki ni okeru Itagaki Taisuke no seitōron to seitōshidō [Taisuke Itagakis politiska teori och partiledning i början av den parlamentariska perioden]", *Nihonshi kenkyū* [Forskning om japansk historia] 64:2 (2016) s. 145–175.

22. Masayuki Satō, "Meiji shoki no eigo dōnyū ni tomonau nihongo gainen hyōki no hen'yō ni kansuru kenkyū [Om konceptuella förändringar av japanska referenstermer beroende av introduktionen av engelska under den tidiga Meiji-perioden]" *Yamanashi kokusai kenkyū* [Yamanashis internationella forskning] 9 (2014) s. 25–36.

årets teoretiska utveckling. Teoretiska inslag är vanligare i studier av icke-japansk historia.

Konflikt

Det finns ett ökande forskningsintresse för det andra världskriget och Japans imperialistiska förflutna, inklusive dess efterverkningar. Det är långtifrån ett neutralt ämne, och det väcker känslor inom och utanför akademien. I synnerhet civila och privatpersoners minnen av kriget och historiemedvetande är växande delar av fältet.²³ Flera historiker lyfter fram boken *Nikkan rekishi ninshiki mondai to wa nanika* ("Vad är det japansk-koreanska historiemedvetandeproblemet"), som skapade stor debatt när den utkom 2014.²⁴ I "Retrospektiv och framåtblick" konstaterades 2014 hur det "även under det senaste året har flutit mycket bläck om detta ämne".²⁵

För lite mer än tio år sedan blossade en speciellt häftig debatt upp om politisk styrning av läromedel i historia i Japan, Kina och Korea, och om den historia de beskrev. Det ledde till samarbeten mellan stater och institutioner som skulle resultera i nya och mer balanserade läroböcker. Men alla projekt ledde inte till läromedel, flera av böckerna fick bara begränsad användning, och även tio år efteråt är texterna i läroböckerna omdiskuterade.²⁶

En del av den här konflikten är frågan om "comfort women", *ianfu*, kvinnor i Öst- och Sydöstasien som hölls som sexslavar inom det japanska imperiet. Det här har aktualiserats de senaste åren. 2014 erkände tidningen *Asahi Shimbun* felaktigheter i sina artiklar tjugo år tidigare. Samtidigt höjdes det röster för att undersöka rapporten som ledde till att regeringen år 1993 för första gången slog fast att kvinnorna hade blivit tvingade till sex. Det gav vind i seglen till de historiker som ifrågasät-

23. Yoko Kato, "Rekishi riron [Historisk teori]", *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 122:5 (2013) s. 6–10; Norihisa Yamashita, "Rekishi riron [Historisk teori]", *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 124:5 (2015) s. 6–10.

24. Miki Kimura, *Nikkan rekishi ninshiki mondai to wa nanika* [Vad är det japansk-koreanska historiemedvetandeproblemet] (Tokyo 2014).

25. Norihisa Yamashita, "Rekishi riron [Historisk teori]", *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 124:5 (2015) s. 10.

26. Edward Q. Wang "Remembering the Past, Reconciling for the Future: A Critical Analysis of the China-Japan Joint History Project (2006–2010)", *Chinese Historical Review* 17 (2010) s. 219–237; Hiro Saitō "Historians as rooted cosmopolitans: their potentials and limitations", *Global Networks* 15: 2 (2015) s. 161–179.

ter påståenden kring *comfort women*. De tvivlar på att kvinnorna varit tvingade, och på deras antal: en etablerad siffra är 200 000 personer, men kritiker hävdar att det snarare handlar om 20 000. Slutligen diskuteras om kvinnorna "tillhandahölls" av företrädare för armén, det vill säga vilket ansvar som regeringen har. Som reaktion på debatten publicerades ett öppet brev av Japans historievetenskapliga förening med hård kritik både av regeringens agerande och av mediareporteringen.²⁷

Några månader senare publicerade McGraw-Hill Education en ny upplaga av en lärobok som tog upp *comfort women*. De fick påtryckningar från japanska diplomater att ändra texten, men vägrade. Inspirerade av det japanska öppna brevet skrev amerikanska historiker ett brev till stöd för japanska historiker.²⁸ Det hela komplicerades av att det brevet besvarades av japanska historiker som framhöll att regimen var i sin fulla rätt att kritisera textboken, eftersom felaktigheterna riskerade att försämra bilden av Japan utomlands. De ifrågasatte återigen antalet *comfort women*, och huruvida de varit tvingade. De hävdade att tolkningsföreträdet måste ges experter i just denna fråga, inte historiker i allmänhet.²⁹

Dessa författare utgör en liten och konservativ grupp, som återkommande ifrågasatts. Japans historievetenskapliga förening publicerade ett andra brev, signerat av flera föreningar för historiker och historielärare. De underströk att *comfort women*, och de brutala övergrepp de utsattes för, är ett underbyggt faktum. De uppmanade både japanska politiker och media att erkänna Japans våldsamma förflutna och dess offer. Det enda sättet att hantera ett problematiskt förflutna, menade de, är att fritt studera och diskutera det.³⁰ Det är stor skillnad på synsättet inom och utanför akademien. I "Retrospektiv och framåtblick" för 2016 skriver redaktören att såväl japansk imperialism som andra världskriget fortsätter vara politiskt känsliga ämnen, och betonar att konflikterna om

27. Öppet brev från Reikishigaku kenkyukai [Japans historievetenskapliga förening] "Seifu shunō to ichibu masumedia ni yoru nihongun 'ianfu' mondai ni tsuite no futōna kenkai o hihan suru [Vi kritiserar regeringschefen och vissa massmedias orimliga synpunkter på frågan om den japanska arméns *comfort women*]" <<http://rekiken.jp/appeals/appeal20141015.html>> (2/6 2016).

28. Alexis Dudden, "Letter to the editor: Standing with Historians of Japan", *Perspectives on history* (online edition) 53:3 (2015).

29. "Letter to the editor: On Standing with Historians of Japan", *Perspectives on history* (online edition) 53:9 (2015).

30. "'Ianfu' mondai ni kan suru nihon no rekishi gakkai rekishi kyōikusha dantai no seimei [Gemensamt uttalande i frågan om 'comfort women' från föreningar för Japans historiker och historielärare]", *Nihonshi kenkyū* [Forskning om japansk historia], 640:12 (2015) s. 78–80.

dem långtifrån är över. Just därför, skriver han, är han tacksam för det utländska stödet till de som framhärdar i sin forskning.³¹

Det här är symptomatiskt för de återkommande konflikterna kring forskning om Japans imperialistiska förflutna, om andra världskriget, och hur dessa ska hanteras. I den internationella debatten – och forskningen – framhålls konflikterna som ett tecken på japanska politikernas ovilja, och allmänhetens ointresse för, att diskutera skuld och ansvar. I den nationella debatten kopplas konflikten till frågor om balansen mellan politik och akademisk frihet, vem som ska anses som expert på ett område, och vem som ska ges rätten att tala för skrälet som helhet – frågor som historiker överallt kan känna igen.

Vårt gemensamma fält

Internationalisering argumenteras för med entusiasm i Japan. I invigningstalet för World Economic History Congress i Kyoto 2015 sa ekonomhistorikern Osamu Saitō att Japan är mer integrerat i det internationella ramverket för historia än någonsin förr.³² Frågan är vad det innebär.

En intressant tolkning står Akiko Yoshie vid Teikyō universitet för. I samarbete med University of Southern California leder hon ett stort projekt med syfte att översätta och digitalisera japanska källor.³³ Yoshie ser det som ett sätt att sprida kunskap om Japans genushistoria, men har även ett större syfte: i sin presentation av projektet argumenterar hon för de vetenskapliga vinsterna i att möjliggöra för utländska forskare att forska om japansk historia, och hur en sådan integration kan ge nya globala perspektiv, och förändra fältet.³⁴ Återigen sätts tilliten till källorna. Tanken är att tillräckligt bra källutgåvor – i det här fallet översättningar – leder till bättre historia. Det här projektet kombinerar nya och gamla japanska trender: internationalisering, globalhistoria, genushistoria, källutgåvor och översättningar.

31. Makoto Satō, "Sōsetsu [Allmänna anmärkningar]", *Shigaku zasshi kaiko to tenbō* [Historievetenskaplig tidskrifts retrospektiv och framåtblick] 125:5 (2016) s. 1–5.

32. Saitō (2016).

33. Presentation av "The Ritsuryō Translation project", <<https://dornsife.usc.edu/ppjs/ritsuryo-translation-project>> (17/5 2016).

34. Akiko Yoshie, "Nihon kodai-shi no seichi-ka to shiryō eiyaku – nihonshi o nihonjin kenkyūsha dake no mono to shinai tame ni – [Översättning till engelska och utveckling av japanska äldrehistoriska källor – för att göra Japans historia till något som inte bara är för japanska forskare]", *Shigaku zasshi* [Tidskrift för historievetenskap] 124:11 (2015).

Sammanfattningsvis finns likheter på ytan: våra tidskrifter är lika deras, vi använder samma teoretiker och uppmärksammar liknande trender. Men historia är fortfarande platsberoende; det är en mångfald i metoder och intressen att inspireras av. I Japan står källorna i rampljuset, och statens historia ges en framträdande roll. Här är historia inte bara politiskt i en generell mening, utan en viktig del av utrikespolitiken och en förstasidesnyhet. Frågan är hur historiens roll i internationella relationer kommer påverkas av internationaliseringen av historikerna själva.